

107993

Aftenposten Fredag 3. mars 1995**Frigjøringsjubileet****Fred være med oss!**

Av Finn Parr Nyquist, Oslo

«Partene har vist liten interesse for gjensidige løsninger som prøver å ta hensyn til alle. Hver av dem mener at de selv er uskyldige og at motparten har all skyld». Disse setningene fra Ulf Andenæs' artikkel «Hva hindrer fred i eks-Jugoslavia?» (27.2.) gir meg assosiasjoner til Thorleif Øisangs kronikk samme dag, om frigjøringsjubileet, «Spar oss for overdreven selvros!». Det er som jeg en gang sa til Magne Skodvin: Diskusjonen vil ikke stoppe før alle som var med er døde. Eller for å si det på en annen måte: Det er den historien vi selv opplevet, som er den eneste sanne.

Jeg blir litt fortvilet over Bærums tidligere skolesjef når han «nøytraliserer» historien med ord som dette: «Mye tyder på at Hitler opprinnelig ikke hadde noe sterkt ønske om å trekke Norge inn i krigen». Og jeg minnes min egen historielærer, humanisten Singdahl Kjær, som i september 1939, da annen verdenskrig brøt ut, avbrøt undervisningen og ga oss elevene en innføring i nazismens forbannelse, og et varsel om katastrofen som skulle komme. At Englands og Frankrikes militære strategi når det gjaldt Norge, var like kynisk som Hitler-Tysklands, må ikke forveksles med perspektivet på hele historien!

Men det er også fortvilende at vi som vant krigen aldri maktet å gi neste generasjon et *nyansert* bilde av okkupasjonen. Som det ganske riktig står i et upublisert manuskript jeg nylig leste: Under okkupasjonen forholdt en stor del av befolkningen seg passiv til det som hendte. Mellom denne passive holdningen og den aktive motstandskampen som kostet så manges liv, og mange andre deres helse – ikke minst krigsseilerne som gikk til grunne etter freden! – ligger alle de andre gruppingene: De arbeidsløse og fattigste i Utkant-Norge som (av forståelige grunner) ikke hadde noen motforestillinger mot å bli «tyskerarbeidere», men som nå endelig fikk et levebrød! Videre:

Profittørene og brakkebaronene; de som hamstret som gale for å sikre seg og sine; de som leflet med okkupasjonsmakten. Og de som gikk dens ærend; enten de gjorde det i vinningshensikt fordi de ikke visste bedre, eller fordi de fullt og fast trodde at de kjempet for den riktige saken.

Dette er det fasettete bildet av krigsårenes virkelighet. Som med all annen menneskelig virkelighet spenner den fra det svarteste ondssinn til den mest lysende oppofrelse og kjærlighet, fra sadisme, redsel og feighet til ufattelig mot og styrke hos dem som ble satt på den ytterste prøve – og besto den. Det sanneste vitnesbyrd om Norges krig finnes i «Petter Moens dagbok» og i «Siste brev» fra de dødsdømte.

Vi skal minnes 7. og 8. mai, men vi kan aldri feire fred og frihet på en bedre og vakrere måte enn med barnetorget 17. mai. Det er fremtiden det gjelder, ikke historien. Og skal det noen gang bli fred i Serbia, og fred i våre hjerter, bør vi nok alle granske oss selv – og tilgi de andre. Men *det* er kanskje ikke så lett å gjøre til hovedsak i frigjøringsjubileet?

FP 3/3-95